

Med øye for Europa

Alltid produktive Woody Allen er aktuell gjennom den noe ukritiske *Woody Allen: A Documentary*, samt med eget byportrett av den evige stad: Stjernespekkede *To Rome with Love*. Dette bringer spørsmålet om neste film kan bli lagt til nettopp det noen kaller Skandinavias hovedstad.

Filmhistorie. Woody Allen forbindes sterkt med sin hjemby New York, og særlig gjennom sine to mest kjente filmer, *Annie Hall* (1977) og *Manhattan* (1979). Robert B. Weides dokumentar om filmskaperen forteller at Allens første møte med filmindustrien, farsen *What's New Pussycat* fra 1965, nesten tok knekken på ham.

Han bidro som manusforfatter, men dette var i Hollywood, en by som har forfatterne F. Scott Fitzgerald og William Faulkners karrierer på samvittigheten. Hollywoods filmstudioer er kjent for å klippe og lime som de lyster, og Woody Allen, som hadde bakgrunn som vitseforfatter og motvillig stand-up, følte seg fullstendig overkjørt. Han dro tilbake til New York og forlangte full kontroll over sitt eget talent, og resten er – som det heter – er filmhistorie.

Nærmere 50 år senere består Allens filmografi av over 40 filmer som regissør. Ifølge filmsiden Box Office Mojo, har han spilt inn over 575 millioner dollar, eller 3,5 milliarder kroner, noe som tilsvarer rundt 84 millioner kroner per tittel. Han har stort sett holdt seg til samme sjanger, romantiske komedier med underfundig seksual-filosofisk tilsnitt, og han er stort sett blitt behandlet godt av kritikere, så vel som publikum.

Weides dokumentar kan fortelle om et kuriøst unntak, filmen *Interiors*, som kom innimellom *Annie Hall* og *Manhattan*. Med denne filmen prøvde nemlig Allen å etterligne et par av sine forbilder, de europeiske stilistene Ingmar Bergman (1918-2007) og Federico Fellini (1920-1993). Det hersker stor enig-het om at resultatet ikke ble spesielt bra, men eksperimentet var allikevel interessant, fordi det avslørte et svakt punkt i hans kunstneriske ambisjoner.

Rivaliserende storbyer

Forholdet mellom Los Angeles og New York på den ene siden og New York og Europa på

den andre siden, er spent og kronglete, men tydeliggjøres iblant av skikkelser som Woody Allen selv. L.A. og New York er begge liberale storbyer, men de er også rivaler, der sistnevnte gjerne irriterer seg over den yngre fetterens manglende dybde og respekt for tradisjon.

Dette noe snobbete synet deles av mange

TV-serier av det.»

Filmkritikeren Thom Andersen, som står bak det fabelaktige byportrettet *Los Angeles Plays Itself* (2003) i tolv deler, slår tilbake og hevder den nevrotiske komikeren ikke er noen egentlig *auteur* (fransk for forfatter), men en skarve «low tourist»-regissør.

Dokumentaristen Weide skygger ikke unna den eneste egentlige skandalen i Woody Allens liv, da han byttet ut Mia Farrow med hennes adoptivdatter Soon-Yi Previn i 1992. Som følge av dette ble Allen for en tid ekstremt upopulær i New York og resten av USA, og det er mulig dette bidro til hans «europiske vending».

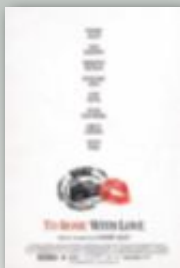
I årene som fulgte, skulle han nemlig lage filmer fra London, Barcelona, Paris og nå altså Roma. Av disse framstår fjorårets *Midnight in Paris* (*Midnatt i Paris*) som mest vellykket. Den handler om en ung amerikaner, Owen Wilson, som, etter flere magiskrealistiske besøk i fortidens kunstnermiljøer, finner ut at han elsker Paris mer enn sin for-lovede.

Den slentrende Wilson har mye til fel-

Forholdet mellom Los Angeles og New York på den ene siden og New York og Europa på den andre siden, er spent og kronglete, men tydeliggjøres iblant av skikkelser som Woody Allen selv.

europere, og også av Woody Allen selv, noe han uttrykker blant annet i *Annie Hall*: Annie (Diane Keaton): «Jeg kan ikke tro at dette virkelig er Beverly Hills!» Alvy (Woody Allen): «Arkitekturen er veldig konsekvent, synes du ikke? Fransk ved siden av spansk, deretter Tudor etterfulgt av japansk.» Annie: «Det er så rent her ute.» Alvy: «Det er fordi de ikke kvitter seg med søppelet sitt, de lager

Omtalte filmer.



TO ROME WITH LOVE
Regissør: Woody Allen
Genre: Komedie
Land: Italia, USA (2011)
Lengde: 1 t. 50 min.
I Norge fra 29. juni



WOODY ALLEN: A DOCUMENTARY
Regissør: Robert B. Weide
Genre: Dokumentar
Land: USA (2011)
I Norge fra 8. juni



A MIDNIGHT IN PARIS
Regissør: Woody Allen
Genre: Komedie / Romantikk
Lengde: 1 t. 34 min.
Land: Spania, USA, England (2011)



EUROPA: Woody Allen har tidligere laget filmer fra London, Barcelona, Paris og nå Roma. *To Rome with Love* kommer til Oslo fra 29. juni. Her er besetningen med fra venstre, Jesse Eisenberg, Woody Allen, Penelope Cruz, Roberto Benigni og Alec Baldwin. FOTO: SCANPIX

les med de rollefigurene Allen selv spilte på 70-tallet, og filmen er håndverksmessig perfekt, samt passe søt og intelligent nok til at det er fristende å kalle den et mesterverk.

Europeisk fascinasjon

Midnight in Paris oppnår å flette Owen Wilsons nostalgiske rollefigur sammen med en fascinasjon for Europas kunst og historie, som Allen deler med mange av sine landsmenn. Dette gjøres på en måte som er ypperlig tilpasset filmmediet. Den aldrende regissøren får også – gjennom forloveden og hennes familie – rettet et spark mot en materialisme som ikke lenger er typisk amerikansk, samtidig som hans varemerke – humoren – gir slutten en fin vri.

Men nostalgi er en mer sammensatt følelse enn bare lengsel etter en annen tid eller sin egen ungdom: Wilson – som også spiller en utilpass manusforfatter for Hollywood – fortviler fordi omgivelsene ikke ser at Paris' skjønnhet ikke bare ligger i nåtiden, men innebefatter dens historie og i aller høyeste grad berikes av fortidens kunst.

Som en anmelder skriver i *New York Times*: «Paris er kontinuerlig levende, ikke fordi byen huser spøkelsene til de berømte døde, men fordi den er åsted for deres kumulerte arbeid. Og formålet med alt dette gamle er

ikke å tilby et gjemmested i fortiden, men å stimulere og inspirere nåtiden.»

Denne bemerkningen peker imidlertid mot en innvending til *Midnight in Paris*. Woody Allen forholder seg nettopp ikke til metropolens nåtidige virkelighet, men kun til dens arkitektoniske skjønnhet, i kombinasjon med dens fordums kunstneriske storhet. I tillegg er nesten alle skuespillerne amerikanske, så filmen kan kritiseres for å være lite mer enn en projisering av en amerikansk forestilling om byen på et fransk lerret.

Den inneholder ingenting av den sosiale spenningen man finner i franske filmer som *Hatet* (Mathieu Kassovitz, 1995), *Klassen* (Laurent Cantet, 2008), *Profeten* (Jacques Audiard, 2009) og *Polisse* (Maïwenn, 2011), som i langt større grad sier noe relevant om dagens Paris.

Hyllest av Allen

Når det gjelder *To Rome with Love* (*Til Roma med kjærlighet*), forteller rollebesetningen – som inkluderer Roberto Benigni og Penélope Cruz – at Allen vil fortsette innenfor komediesjangeren. Noen kan mene at vi her har å gjøre med to litt slitte navn, men mer passende er det kanskje at Jesse Eisenberg, kjent som Mark Zucker-

berg i filmen om Facebooks grunnlegger og til en viss grad Allens arvtaker som New York-nerd, også har en rolle i filmen.

Det må dessverre sies at Robert B. Weides biografiske dokumentar om dette komediens geni ikke er all verdens spennende. Den henfaller altfor mye til en av Hollywoods sikreste oppskrifter for suksess: Å dynges på med superlativer i håp om selv å få noe stjernestøv på seg, mens hovedpersonen kler seg i beskjedenhet.

Dette blir i altfor stor grad en kronologisk oppramsing av hele hans produksjon, ledsaget av intervjuer med folk som vil ham vel. Det er for eksempel svært lite om hvordan han lager film, med bare noen korte besøk på settet mot slutten. Forholdet til europeisk film er et av mange temaer som nevnes, men ikke utdypes, så Weides film er egentlig bare en programmessig hyllest.

Woody Allen har selv en rolle i *To Rome with Love*, og når hans kone spør ham om det ikke er fint å ha ferie kun for nytelsens skyld, svarer Allen bestemt «nei». Det tyder på at det vil komme flere filmer fra hans hånd, så da er det bare å sette i gang og gjette hvilken sjarmerende europeisk storby som vil få besøk av hans entourage neste gang. Vil Bergmanns innflytelse kunne trekke ham til Stockholm? ■